

KNÖLGE DOKTORE JAUNAREN AZKENA

HERMANN HESSE-rena

Pello Zabaletak euskaratua.

Knölge doktore jauna, erdi mailako irakaskuntzako irakasle izana, ikerketa filologikotan bere kabuz aritzeko oso garaiz erretiratua, ez zen sekula, seguruenetik Bejetarianoekin edo Bejetarianismoarekin harremanetan jarriko, bere arnas pisuak eta erreumarako zuen joerak bejetarianismoko dietara bultzatu izan ez balu. Hain handia izan zen arrakasta, non harrez gero jaun jakitun honek urte oro ilebete batzuk toki edo pentsio bejetarianoren batetan igarotzen bait zituen gehiengotan gainera hegoaldean, eta horrela, bere aldetik gauza bitxi eta arraroen aurrean nolabaiteko prebentziorik bazuen ere, bere jitearekin batere ongi ez zetozen talde eta pertsonekin harremanetan jarri zen, eta haien ikustaldiak, ez zeukan inondik ere ikustaldi horiei ihes egiterik, behin aberrira itzuli ondoren, ez zioten batere graziarik egiten.

Urte batzutan, Knölge doktoreak udaberria eta udaren hasera edota batzutan udazkenarena Frantziako hegoaldean dau den pentsio bejetariano baketsu eta ugarietako batetan edo bestela Lago Maggioren igaro ohi zituen. Leku hauetan, mota guztietako pertsonekin egin zuen ezagupidea eta gauza as-

kotara jarri ere jarri zen: oinutsik ibiltzera, apostolu txima luzeetara, barauzale amorratuetara eta begetariano sibaritetara. Azken hauetako batzurekin adiskide ere egin zen, eta bera ere, zuen gaitzak jaki astunak geroz eta gogorrago eragozten bait zikkion, barazki eta fruten dastatzaile apal bihurtua zegoen. Ez zen inolaz ere eskarolazko edozein entsaladakin konformatzen, eta ez zuen sekula onartuko Kaliforniako lanranja bat Italiako baten orde. Gainerakoan, ez zen bejetarianismoaz gehiegi arduratzen, eta gehienik ere arlo honetan sortzen ziren neologismo harrigarriez arduratzen zen, bera filologo zen aldetik. Ongi bereizi behar ziren bejetarianoak, bejetalistak, gordin-jaleak, fruta-jaleak eta bietariko jaleak, mixtiboroak.

Doktorea, ikasiek erabiltzen zuten hiztegiaren arabera, bietariko jale edo mixtiboroa zen, ez bait zuen frutatik eta gordinetatik bakarrik jaten, baizik eta barazki egosiak ere jaten bait zituen, areago esnea eta arrautzeak ere bai. Kargu egiten zen, benetako bejetarianoentzat, batez ere obserbantzia hertsiko gordinjaleentzat, benetako herexia zela hau. Baina anaia hauen arteko istilu konfesional amorratuetatik alde batera geratzen zen eta bere egiteen bidez egiaztatzen zuen, bere lagun askok, batez ere Austriarrek, beren maila bisita txarteletan harrotasunez ezartzen zuten bitartean.

Esan dudan bezala, Knölge ez zettorren oso ongi ere pertsona hauekin. Bere aurpegi onbera eta gorritza eta gorputz handia ikusita, begetarianismo hertsiko bere anaien aldean bestelako itxura zuen, argalak bait ziren haiek, aszeta itxurakoak, sarri jantzi estrafalarioz jantziak, batzuk tximak bizkarreraino hazten utzitakoak eta bakoitza bizitzan zehar bere ideia apartekoaren amorratu, konfessore eta martiri bezala zebilena. Knölge filologoa zen eta abertzalea, eta bere bejetarianokideek gizaldiari eta gizarte berrikuntzari buruz zituzten ideiak edota zeramaten bizitza ez zituen bere egiten. Bere kanpoko itxura ikusita, Locarno edo Pallanzako etxe eta portuetan hotel mundanoetako pertsonalak, urrutitik hartzen bait zion usaina «arbi apostolu» guztiri, beren etxeak arretatsu gomendatzen zion eta zur eta lur geratzen zen horren gizon for-

mal batek bere maleta Thalysa edo Zeres baten zerbitzariari edo Monte Veretako mandazainari ematen zionean.

Halere, denbora pasa ahala, geroz eta gustorago sentitu zen ingurune bitxi haretan. Berez optimista zen, bizitzako artista bat kasi, eta poliki poliki leku haietara zetozen bejetarianoen artean, batez ere frantziarren artean, lagun jatorren bat aurkitu zuen, masail gorridunen bat obserbantzia hertsiko amorraturen batek mixtiboro izatea aurpegiratu gabe edo bestela budista belarjaleren batek erlijioarekiko indiferentzia eragotzi gabe, bere letxuga goxoa eta melokotoia tertuli ederrean jateko.

Eta orduan zera gertatu zen, alegia, lehendabizi egunkarietatik eta gero bere adiskideen arteko zuzeneko informazioetatik jakin zuela Bejetarianoen Nazioarteko Ligak egindako sorkuntza handiaren berri, Asia Txikian lur sail ikaragarri bat erosi zuela eta prezio egokietan anaia guztiei han aldi baterako edo betirako kokatzera dei egiten ziela.

Alemaniano, Holandako eta Austriako bajetalisten ekintza bat izan zen, sionismo bejetalista moduko antolatatu nahi bait zuten, eta horretarako, beren sinismeneko kide eta jarraitzaileentzat munduko lekuren batetan lurralde bat erostea erabaki zuten, administraritzaz berezia eta guzti izango zuena, beraiek nahi zuketena bezalako bizitza molde bat egin ahal izateko. Asia Txikiko fundazio hau beren asmoak betetzeko hasera besterik ez zen. «Bizitza bejetariano eta bejetalista, biluztasun osoa eta bizitzaren berrikuntza maite zuten» guztiei dei egin zieten, eta halako aginpideak eta hain hunkigarriak egiten zituzten, non Knölge jaunak ezin eutsi ahal izan zion paradisu-suko zantzu nostalgikoari eta hurrengo udazkenerako bere izena eman bait zuten.

Lurraldeak, zirudienez, fruita eta barazki bikainak ugari ematen zituen, etxe nagusiko sukaldea «paradisurako Bideak» idatzi zuenaren zuzendaritzapean zegoen, eta askorentzat bereziki atsegin zen mundu gaiztoaren iseketatik erabat urruti eta babesean bizi izatea. Bejetariano eta giza-jantzi berritzaile mota guztiei egiten zitzaion gonbidoa, eta haragia eta alkohola ziren debeku bakarra.

Munduko lau zokoetatik heldu ziren piztia bitxiak babes-bila, batzuk han, Asia Txiki haretan, azkenik beren jatorrizko joerekin bat zetorren bakea eta ongizatea bilatuz; beste batzuk salbazio bila zebilen jende andanatik etekina eta zer-jana ateratzearren. Han heldu ziren, babes bila, eliza guztietako apaiz eta irakasleak, hindu faltsoak, okultistak, hizkuntz-irakasleak, masaiariak, magnezizatzaileak, aztiak, sendagileak. Izaera eszentrikodun biztanlego txiki hartan ez zegoen estafatzaile edo gaizkile handirik gezurtero txiki batzuk bai, han ez bait zegoen irabazi handirik egiterik, eta gainera gehienak beren Modus Vivendi bat atera nahi zuten, eta hori bejetariano batentzat hegoaldeko lurratean oso merke egiten da.

Europatik eta Ameriketatik zetorren jende marjinatu honetan gehienek bejetarianoek beren duten bizioa zekarten: Lanari dioten gorrotoa. Ez zetozen urre edo bizitza egoki baten bila, eta boterea edo atsegina ez zen beren asmoa: beren bizitza xaloa lanik egin gabe egin nahi zuten eta kezkarik gabe. Batzuk Europa guztia behin baino gehiagotan aldenik alde ibilia zuten beren lagun dirudunen serrailak garbituz eta igerle sermolari bezala edo mirarigile bezala, eta Knölgek, Quisisanara heltzean, Leipzig-en eskale umil bezala sarri bisitatze-ra zetorkionetako zahar bat baino gehiago topatu zuen.

Baina Knölgek han aurkitu zuena, batez ere, bejetarianismo-ko alor guztietako pertsonaia eta heroeak izan zen. Eguzkitan erretako gizonak, txima luze eta gizardunak, testamendu zahar-rean bezala zebiltzen, alborno zuriak eta sandaliak jantzita; beste batzuk lihozko deporte jantzia zeramaten. Jaun ohoragarri batzuk biluzik zebiltzen zuhaitz fibraz egindako ehun batez beren gerriak loturik. Taldeak sortu ziren eta areago Club organizatuak. Leku jakin batetan, fruitajaleak biltzen ziren, beste batzutan aszeta gosetia, hurrengoan teosofoak edo argiaren jarraitzaileak. Amerikako Davis profetaren jarraitzaileek tenplo bat eraiki zuten; neoswendenborgistek sala handi batetan egiten zituzten elizkizunak.

Saltsa-maltsa guzti honetan, Knölge doktorea nahiko galduta sentitzen zen hasera batetan. Garai batetan Badenen

irakasle izandako Klauber baten hitzaldira joan zen, zeina ari bait zen mundu guztiko entzulego kosmopolita baten aurrean bere Alemaniako dialektoan barra barra Atlantidako lurraldeko gertakizunei buruz hizketan, eta Vishinanda yogia, jatorriz Beppo Cinari izenekoa, miretsi zuen, bere nahia ren arabera pultsazioak heren batera murrizten bizitza osoan saiatu bait zen.

Industriaren eta politikaren eraginpean zegoen Europan, halako talde bat eroetxe bat edo komeria zentzugabe bat bezala hartuko zuten. Han, Asia Txikian, nahiko normal eta egiazko zirudien guzti honek. Batzutan, helduberri batzuk ikus zitezkeen aurpegiak misteriotsuki argiturik zituztela, beren betiko ametsa bete zutelako zoraturik, eskuetan loreak zituztela eta ikusten zituzten guztiei bakezko musua emanaz.

Baina talderik sonatuena frutujale garbiena zen. Hauek tenplo bat eraikitzeari uko egin zioten, ez zuten etxerik ez antolakuntzarik, eta naturalistago egitea beste asmorik ez zuten, beraiek esaten zuten bezala «bizitzatik hurbilago egon nahi zuten». Zeru garbiaren azpian bizi ziren eta arbolatik edo sastraketatik zuzenean jaso zitekeenetik jaten. Mexprezu ikaragarri ikusten zituzten gainerako bejetarianoak, eta haie-tako batek Knölge doktoarearen aurrean aitortu zuen barazkiak edo ogia jatea haragia jatea adinako zerrikeria bat zela, eta bere burua bejetarianotzat eduki eta esnea edaten duen baten eta edarizale eta mozkor baten artean ez zuela alderik batere ikusten.

Frutujaleen artean sona handiena zuena Jonas anaia ohoragarria zen, bere taldeko kontsekuenteena eta arrakastarik handiena zuena. Jantzi bezala bere gorputz beltz eta iletsutik apenas bereizten zen gerriko bat zeraman, eta baso txiki batetan bizi zen, bertako adarren artean azkartasun osoz mugitzen zelarik. Bere erpuruak eta oinetako behatz handiek inboluzio bitxi bat egin zuten, eta bere izateko eta bizitzeko modua pentsa litekeen naturalezarako itzulketa setatsuen eta lortuena zen. Isekalari batzuk, gorila deitzen zioten beraien artean, horretaz aparte, Jonasek kolonia guztiaren mirespena eta begirunea bereganaturik zeuzkan.

Gordinjale handiak hizketari erabat uko egina zion. Bere basotxoaren mugatan anai-arrebak berriketan ari ziren bitartean, beren buruen gaineko adar batetan esertzen zen bera, onespen gisa barre egiten zien edo gaitzespen bezala ikaragarriko algara botatzen zien, baina ez zien hitzik esaten eta keinuen bidez aditzera ematen saiatzen zitzairen bere hizkuntza naturaren hizketa infaliblea zela eta denborarekin bejetariano eta natura-gizon guztien hizkera huraxe izango zela. Bere adiskiderik minenak berarekin egon ohi ziren egunoro, intxaurrak apurtu eta jateko ikasketak berarekin eginez eta miretsirik bere aurrerapenak ikusiz baina aurki galduko ez ote zuten beldur ziren, izan ere aurki naturarekin erabat egirik, aberrira itzuliko bait zen, mendietako oihanetara alegia.

Bere bizitzaren ibilaldia burutu eta hominizazioko itzulbidea aurkitu zuen izaki miragarri hari jainkozko ohoreak eskaini beharko zitzaizkiola proposatu zuten batzuk. Asmo horrekin, goiz batetan, eguzkia jeikitzean, basotxo aldera joan ziren eta abestiak kantatuz eman zioten hasera beren kultoari; baina orduan omendua azaldu zen, bere adarrik maiteenean eserita, bere taparraboa isekaz askatu eta bota zien eta bere gurtzaileen kontra pinak botatzen hasi zitzairen.

Jonas hau, Perfektoa, «gorila» hau, Iguingarri gertatzen zitzaion gure doktoeari bere nortasun apalaren baitan. Bejetarianoen ideien eta beraien exzentritateen kontra bere baitan konturatu gabe somatu zuen guztia, egia nardagarri bihurtzen zitzaion izaki haren aurrean eta bere begetarianismo neurritarako bererako ere iseka gogor egiten zela iruditu zitzaion. Jakitun apalaren bihotzean gizonaren duintasuna zapuzturik somatu zuen, eta berak kontrato hainbat eritzi baretasunez eta pazientziz eraman zituenak, ezin pasa zitekeen gizon perfektorearen ondotik gorrotoa eta haserrea piztu gabe. Eta, bere adarretik bere jarraitzaile, amorratu eta kritikiko guztiak indiferentziaz pasatzen ikusi zituen gorilak ere, bere sen finaren bidez somatzen zuen gizon harek zion gorrotoa, eta bere kontra gero eta haserre basatiagoa sentitzen zuen.

Doktoreak, handik pasatzen zen bakoitzean, bere begirada irainez eta amorruez beteaz, josi egiten zuen gorila, eta honek hortz karraskaz eta gorroto bufadaz erantzuten zion.

Hurrengo ilean kolonia utziko zuela erabaki zuen Knölgek eta aberrira itzuliko zela, eta orduan, kasi bere borondatearen kontra, ilargi betea zegoen batean basotxoaren inguruetatik os-tera bat egitea otu zitzaion. Barneminez, iragan denboratan pentsatzen ari zen, nola sasoi osokoa zenean haragijale eta gizon arrunt bezala lagunen artean bizi zen, eta urte hobeekin oroitzuz gazteetako abesti bat txistuka jotzen hasi zen.

Basoko gizona orduan, nota haiekin zirikatu eta amorraturik sasartetik zarata handiz atera zen. Pasaiatzen ari zenean aurrean erronka gisan planto egin zuen, adar zabar bat eskuetan zuela. Baina zur eta lur geratu zen doktorea hain haserretu eta mindu zen, non aldegin orde, bere etsaiarekin elkarrizketa bat izateko aukera ikusi bait zuen. Beldurgarritzko irribarre bat ezpainetan zuela, men egin zion eta bere baitan zuen irain eta iseka guztiak esan:

—Zilegi bekik zure aurrera aurkeztea. Knölge doktorea nauzu.

«Gorila», amorrutzko garraisi bat eginez, bere makila bota eta ahularen gainera abiatu zen, eta bere esku ikaragarrien artean ito zuen gizona. Hurrengo goizean aurkitu zuten. Batzuk zer gertatu zenaren susmoa ere izan zuten, baina inor ez zen ausartu adar batetan eserita bere intxaurrak hausten ari zen Jonas tximuaren kontra ezer egiten. Paradisuan egon zen bitartean egin zituen adiskide urriek inguru haietan hilibiratu zuten eta bere hilobiaren gainean harlauza apal bat jarri, hitz hauek ezarriz:

«Knölge doktorea, Alemaniako mixtiboroa».

(1910a inguruan)

—Federico, va se jodió la mesa por la parte... —grito surru-
tan. Hau entzunaz nik atzera begiratu nuen, eta galdie egin
neraikon zergatik.